

Szomjúságra szódavíz – Veszprémben

„Hagyjuk már az árakat!” — hallani egyre gyakrabban különféle fórumokon, ahol művészekről, közművelődésről, avagy a társadalmi létezés mikéjéről és jövődjéről — kellene beszélni. A „pénzezés” iránti türelmetlenséget: érteni vélem. Azt az életrel való törekvést érzem mögötte, miszerint, ha már a pénzünk biztosan nem lesz több attól, hogy újra és újra kijelentjük: sem mire sem elég, legalább azon törjük a fejünket, mi jót tehetnénk pénz nélkül, a pénz nélkülség ellenére.

Mindezt azért hozom szóba, mert a múlt héten lezajlott 16. veszprémi tévétalálkozón az volt a legnagyobb élményem, hogy fölfedezni véltem egy újfajta, mi tagadás, igen szimpatikus cselekvési-visszatekintési-művészeti irányt. Megmagyarázom, profán példán. A találkozó vendégeinek többsége szokatlan módon reagált a most dúló balatoni árakra. Az almádi Auróra étteremben az ember először elképedten maga elé mered, majd megjárhatja hitetlenkedő tekintetét sorsos társain; aztán mindahányan keser kacagásban törünk ki, végül a kifogástalan udvariasságú pincértől a legtermészetesebb módon szódavízért kérünk — mondjuk vörösbor helyett, leöblítendő az ebédet. Ennyi.

A magyar televízió minden rendű és rangú munkatársa évekig sopánkodott, hogy ebben a szegénységben már-már lehetetlenség létezni is, nemhogy igényes művészeti alkotásokat létrehozni. Most azt vettem észre, hogy miközben újfajta megállapítják a „lehetőségek” ügyebár lehetetlenné tesznek sok mindent, ezenközben megcsinálták és megcsinálják — amire itt és most kétségtelenül szükség van.

A korábbi évekhez képest sokkal több, úgynevezett mai témájú tévéjátékot, filmet lehetett látni Veszprémben. Melyek jórésze „olcsó” munka, nem a művészeti minőség, hanem a létrehozás költsége tekintetében. Ha föltessük az ilyenkor illő kérdést, merre tart a magyar televíziózás, hát úgy

fest: erre. A jelenkorunkat — ezt a nehezét, kuszáltat, sokbajosát — fölmutató, dokumentatív, realista és kritikus művek megszáporodása felé. Akkor is ezt kell mondanunk, ha a múlt év most szemlézett termésére gondolunk, akkor is, ha a Fialtal Művészek Stúdiójának Veszprémben vetített alkotásaira, vagy a vitákkal övezett ősbemutatókra. És még akkor is, ha esztétikai mércékkel dolgozó ítésekkel bizony sok-sok kifogásolnivalót találunk ezekben a tévéművekben. Legszembetűnőbb, hogy majdnem mindegyikből hiányzik a művészi rendet megteremtő kéznyoma, mondjuk egy értő dramaturg. Mert ha a film épp olyan, mint az élet, vagyis túl bonyolult, kuszált, zavaros, esetleges, lehet, hogy az amatőr családi film-tárába — elmegy. Am e dobozból profi módon elkészített lételeteket várnak sok millióan — magukról. Dolgaik valódi megfogalmazását, vagyis árnyaltan, gondolat megformált műveket. Mert művészkedésre, technikai felületességre, modernnek álcázott semmitmondásra, életes maszatosságra vagy ráerős anekdotázásra — most már tényleg se pénzünk, se türelmünk.

Mindezek után két művészre és a pécsi stúdió egyik, Veszprémben látott filmjére hadd hívjam föl a figyelmet. Az egyik művész Molnár György rendező, aki addig zenés, szórakoztató műsorok eredeti ötletekkel, fantáziával megáldott rendezőjeként tarthatott számon a nagyközönség. Kérem, figyeljenek majd, ha föltűnik a tévéműsorban Örökkön örökké című filmje... Varga Kata, a Józsefvárosi Színház művésze az ifjú Nádasy László által rendezett, József Attila-művekkel a szerelemről, a magányról, az életről-halálról szóló filmben tűnt föl — kivételes előadó-művészi tehetséggel. A Bauhaus című, „szubjektív animációs dokumentumfilm” Kismányoki Károly rendezte, a pécsiek „blokkjában” messze a legérdekesebb volt, s tanulságos nekünk abban a tekintetben,

hogy a mi tévéstúdióink is gondolhatna a kecskeméti rajzfilmekkel való együttműködésre...

*

Az ideai találkozó a drámai fődíjat a Bevezetetlen ragozás című, Örkény István novelláinak felhasználásával készült tévéfilm kapta, melynek forgatókönyvírója és rendezője Esztergályos Károly. A szórakoztató műfajban a Telephár című kabarét jutalmazták a fődíjjal. Veszprém város díját az Egységben az erő című, Nőgrádi Gábor dokumentumait felhasználó, Mihályfi Imre rendezte mű kapta. A Budapesti Tavasz Fesztivál díja a Mennyei hang című burleszk-műsornak jutott. Különdíjasok: Kellér Dezső (Néha, néha visszatérek), Hofi Géza (Koncert). A színművészek közül különdíjas: Bánsági Ildikó, Garas Dezső, Koltai János, Rüdolf Péter, Ruttkai Éva, Szakácsi Sándor, Bócz Mara maszkmeszt, Márk Iván operatőr, Szathmári Piroska vágó — különdíjat kaptak. A közönség díját a Krízis című tévéfilm nyerte (rendező: Málnay Levente), a szórakoztató kategóriában pedig a Horváth Adám rendezte Hofi-Koncert.

Sulyok Erzsébet

„...mit sírnak a habok”?

Tisza — a szakember szemével

Volt idő, amikor a Tisza költőket ihletett versírásra, partján romantikát kerestek — és találtak — a szerelmek; a táj vagy társ iránti rajongók. Manapság inkább tudósok, vízügyi szakemberek, újságírók és olvasói rovatok levelezői tűzik tollhegyre: racionálisan szemlélve évszázadok tanuját, az első letelepülőket idecsalogató, életet, de bánatot, pusztulást is adó, rakoncátlanok, majd megbabolózott folyót. Azt, amilyenné mára vált, amilyenné mi változtattuk. „A Tiszaparton halkán ballegyre: ÉS hallgatom, mit sírnak a habok...” — írta Juhász Gyula. Hallgassuk közösen, mit „sírnak” napjainkban. Ésszerűség ide vagy oda: aligha akad szegedi, akinek közben szívét is ne rezzenen meg a ragaszkodás, a féltés.

*

Nem véletlen, hogy annyira a magunkénak érezzük ezt a folyót, hiszen — noha öt ország területét érinti — leghosszabb, 587 kilométeres, végig szabályozott szakasza Magyarországon van. Hazánk területének mintegy a fele a tiszai vízgyűjtő része: vizeit a Duna fogadja magába, és továbbítja a Fekete-tengerbe. Vágás István, az Alsótiszavidéki Vízügyi Igazgatóság főmérnöke rögtönzött földrajzórán hallottam ezt a minap. A falon függő régi térképen a Kárpátok sötétbarna karéjában szinte ta-

vakká szélesedő folyók kékelnek, az Alföldön ez a szín uralja a vásznat, valóságosan elnyomva a zöldet. A Tisza síkvidéki lapálya eredetileg olyan — tudtam meg —, akár egy csekély esésű tófenék; nem töltötték föl eléggé a folyók hordalékai, így az áradások — akadályok nélkül — hamar szétterülhettek a tájon. A XIX. század első feléig legalább 15 ezer négyzetkilométer terület került rendszeresen víz alá, és mintegy 26 ezer négyzetkilométer tekintetű veszélyeztetettnek. Ha a Tisza továbbra is a régi mederben folyik, hazánk mai 92 ezer négyzetkilométernyi területéből bizony alig-alig marad a mezőgazdaság, az ipar, a letelepedés számára hasznos terület. Minden mesterséges, emberi beavatkozás magában hordja a lehetőséget annak, hogy a természet később föllázzad, s nem várt módon válaszol a változtatásokra — vallják a környezetvédők. A helyes megoldás azonban nem az, hogy megtorpanunk minden ésszerűnek tűnő lépés előtt, hanem az, hogy alapos, körültekintő megfontolások után, a lehetséges következményeket számba véve hozzuk meg a döntéseket, mintegy mérlegre téve egy-egy beavatkozás hasznát és esetleges káros következményeit. Vágás István, aki a műszaki tudomány doktora, elméleti és gyakorlati szakemberként egyaránt vallja: a Vásárhelyi Pál tervezte, 1846 és 1903 között végrehajtott Tisza-szabályozás egyértelműen javára vált a természetnek és az itt élő embereknek. Sőt: maga a Tisza-szabályozás volt az első országos természetvédelmi munka. Ezáltal teremtődött meg a fejlett mezőgazdaság és ipar lehetősége az ország területének 25—30 százalékán, s ebbe az övezetbe Szeged teljes egészében beletartozik. Emellett lényegesen nőtt a lakóterület is. Másik fölbecsülhetetlen eredmény, hogy biztonságossá vált a Tisza: 1895 óta Záhony alatt nem szakadtak át a gátak, az ország megszabadult a károktól. A tényleges veszteségen kívül gondoljunk itt a talaj változására, ennek következményeire is.

Hogy mi kerül a mérleg másik serpenyőjébe? Hátrányként emlegetik néhányan, hogy megszűnt a Tisza területét feltöltő és trágyázó hatása. A vízügyi szakember szerint ezt a hátrányt megszüntette a mezőgazdaság, szerves trágyával gazdagította a talaj táperezét. Csak biztonságosabb töltéssel fedett területen így gazdálkodni, mint a víz szélszélétől való félelem közepette. A másik vád a folyószabályozás ellen: hatására összeszorulnak egyes növényeknek és állatfajoknak az élőhelyei. A főmérnök erre azt mondja: a török kor változtatta hazánkat vadvidék országává. Nekünk nem azt az állapotot kell stabilizálnunk, hanem a kultúrát, rendezett körülményeket.

Egyes nézetek szerint a belvíz okozta gondok is a

Tisza-szabályozás következményei: a töltések nem engedik be ezt a vizet a folyómederbe. Belvízelvezető csatornák, szivattyútelepek épültek az országban, hogy kivédjék ezt a káros hatást. A városon belül 1966—70-ben, majd 1975-ben okozott gondot a belvíz. Aztán készült el a 15 éves koncepcióterv, amely fokozatosan valósul meg, s az ideai eső és hóledezetteltől belvíz már nem idézett elő elviselhetetlen nehézségeket. Úgy tűnik hát, hogy a Tisza vidékén a természet és az ember is megbékélt a megszelídített folyóval. De vajon mit szólnak a „habok”? nekik van-e okuk a „sírás”-ra? De még mennyire.

A Tisza öntisztító képessége — sajátos tulajdonságainál fogva — korlátozottabb, mint más folyóké. Részben azért, mert síkvidéken folyik, és azért, mert a duzzasztóművek tovább csökkentik áramlási sebességét. Vize így érzékenyebb minden szennyeződésre, ezt bizony megsínyli élővilága is.

Szegednél szemmel láthatóan is piszkos a Tisza vize, tudjuk, egyelőre tisztítás nélkül ömlik a folyóba a szennyvíz. Mégis apró vigaszt: amit Szeged „produkál”, az a jobb indulatúak közé tartozik. Többnyire a háztartások és az élelmiszeripari üzemek „termelik”, ezek az élővízfolyások öntisztító hatására is veszélytelennek válnak. Vannak azonban nehezen hatástalanítható, csupán felhíguló ipari szennyvizek, amelyek erősen rontják a folyó vízminőségét. Tisztításuk elengedhetetlen lenne — ám a technológia rettenetesen drága... A szabályok szerint a mérgezett szennyvizet tilos beengedni a folyóba. Emiatt éppen „eltűrhető” itt a Tisza vízminősége. Kíváncsús, hogy — akár például a szalmagyár — az üzemek maguk végezzék el a tisztítást, a mérgeztelenítést. Még helyesebb, ha ipartelepítés előtt kéri a tervezők a vízügyi szakemberek véleményét.

Ahhoz, hogy a majdani városi tisztítóberendezés eredményesen működjék, „föltűnk” néhány más tisztítónak is meg kellene épülnie, miként a lépcsőmosás is fölül kezdjük... Aztán Szegeden először a csatornáról kell gondoskodnunk, amely összegyűjti a berendezés számára a szennyvizet...

Ahhoz, hogy a megbabolózott folyó a jövőben ne csak higgadtan, hanem elégedetten, sőt életvidáman homályjogjon medrében, országok, városok, ipari és mezőgazdasági üzemek, vízügyi és természetvédelemmel foglalkozó, s nem utolsósorban gazdasági szakemberek egyetértésére, folyamatos együttműködésére van szükség. Ne feledjük: a Tisza és a Tisza mentén élő emberek sorsa örökre összefonódott.

Chikán Ágnes

Sándorfalvi útépitők

Többször megesett már, lapátot, csákányt ragadtak Sándorfalva lakói, hogy közsegüket még szebbé és vonzóbbá tegyék. Két éve, ugyancsak június végén, a Brassói és a Mátyás utcában létesítettek 4 kilométer hosszúságú közutat, társadalmi munkában. A hét végén az Aradi utca lakói követték a szomszédok példáját: mintegy 1200 méter hosszú, 4 méter széles, szilárd burkolatú úttest alapozási munkálataival készültek el.

Kónya József tanácselnök tájékoztatása szerint a lakosság összefogásával, a telkenként befizetett — önként felajánlott! — 6000 forint településfejlesztési hozzájá-

rulással és a kétkezi munkával az útépités összköltségének egyharmadát a község polgárai biztosítják. A szakipari munkát 2-3 hét múlva végzik el, akkor 4 centiméter vastagságú aszfalttréteggel borítják a közutat, aminek átadásával a település 5 kilométer hosszúságú, szilárd burkolatú, portmentesített utat mondhat magának.

És ami még feltűnő említést érdemel, a sándorfalviak nemcsak magukra, a dóciakra, a társközségbeliekre is gondolnak: a közel-múltban ott is csinálták az övekhez hasonló, 500 méter hosszúságú utat — szintén társadalmi munkában.

Szabadtéris Színről színre

Nyár — szabadtéri színház. Nem hiszem, hogy lenne tömegkommunikációs fórum, mely parlagon hagyja a kináló hálás, színes témát. Így július eleje táján, megindul az előzetesek, portrék özone — hadd jusson mindenkinek fülebe a hír.

Furcsa műfaj a szabadtéri. Rendszeres, évről évre visszatérő, ám mégis egyéni: produkciói röpké hónapnyi szezon után elhamvadnak (igaz, vissza-visszahoznak egy-egy sikerdarabot: Margitszigeten a Csárdáskirálynőt, Szegeden a Györi Ballet Szarvassá változott fiait). Mégis majdhogynem több energiát kíván a közreműködőtől, mint egy szokásos közsínházi évad, kurta idő alatt kell emlékeztetést alkotni, s lehet, az egészét elmossa egy zivatar. Nem irigylem a felelőst, kinek feladata, hogy a műsört összeválogassa; a felfokozott érdeklődéssel várt nyári színháznak illik szenzációsat produkálni, valami különlegeset, csak itt látható. Ne legyen túlságosan mélyen szántó, mert nyáridőben az ember szórakozni vágy, ám kényes izlésünk — talán merő sznobériából — habkönyűt sem kíván. Az előadás

lehetőleg ne nyúljon az éjszakába, hűvösödik, csipnek a szünyogok, no meg nem épp süppedő a fotel, hogy marasztalna. De nem lehet kurta sem, ha már sorban

álltunk jegyért, s egyáltalán...

E témát „cserkészte be” a rádió szombat délutáni Színről színre adása. Riportokat hallottunk, melyekből kiderült, Gyulán a békák versenye keltek a várszínház zenekarával: amint ezek rákezdtek, azok még hangosabban kuruttyoltak. Hogy mi lesz a premieren? A művészek bizák a békák józan belátásában... Megszólt néhány szentendre: „bennszülött”: megbarátkoztak a nyári hangyaforgalommal, a gyulaiak, akik persze, tudják, mi folyik illyentéjt városukban, ám maguk nemigen kíváncsiak rá. (Tényleg, és mi, szegediek? Vajon mindannyian gyönyörködtünk már a Dóm nemes sziluettjében — a nézőtér felől?)

Erős a gyanúm, legtöbbször úgy vagyunk ezzel, ami itt van, kéznél, az nem is olyan érdekes. Vagy, mert tudjuk, a szabadtéri itt marad jövőre majd elmegyünk akkor, vagy azután...)

Nem maradt szó nélkül a friss, kétnyelvű kiadvány, a Nyári Színház, alias Sommer Theater, mely — a leendő margitszigeti Carmennek, Isola Jonesnak, a Metropolitan énekesnőjének vonzó címlapfotója ellenére — nem igazán bizalomgerjesztő. Néhány információ ugyanis — ahelyett, hogy a szabadtéri színpadra invitálna — csak félrevezeti a nyájas olvasót. Odaérve derül ki például, hogy se hire, se hamva Esztergomban az új Balassi-Szőrényi-Bródy komédiának, van viszont olyan, melynek zenéjét Tolcsvay László szerezte. Igaz, az előadás nem a meghirdetett időpontban lesz — ha lesz... Nem úgy, mint a japán Shochiku-revü, melyről e honban igazán nem tehetünk, hogy lemondta turnéprogramját, viszont ez legalább biztos. Diszkrétan a szegedi szabadtéri magazin gyorsasága: korrigálni tudta, s az utolsó pillanatban bekerült a legfrissebb (pót)program, a

száztágú cigányzenekar augusztus 20-i műsora is.

No és a Szupersztár? (Elég gondot okozott eddig, későn derült ki, a diszkrét nehezen kezelhető, egy nap alatt lehetetlen gyorsan szétbontani, s felépíteni a következőt, így át kellett szervezni a műsorrendet.) Országos a hírverés, hiszen a szegedi bemutató után majd a Margitszigeten is játsszák, aztán meg a Vigszínház falai közé szelidül, Szikora Jánost, a rendezőt kérdezte a riportert, milyen szinten képes a Rókszínház egy világszámot megvalósítani. A válasz: „Ez egy magyar Jézus Krisztus szupersztár, megpróbáljuk megfejteni, mit jelent itt és most, 86-ban. Nem színjáték inkább látomás. Mai tömeg álmodja, bibliai történetnek részeseként, s marad a színen a végén.”

A szereplők? Vikidál Gyula és Dedák Bill Gyula — régi rockrókák a színpadon, Gregor József (musicalstárnak számít immár ő is), s a Rókszínház (ismeretlen) tagjai. Reméljük, csak egyelőre. Hiszen ki hallott például Varga Miklósról az István, a király bemutatójáig?

Varju Erika

Centenárium ülésszak

A 100 évvel ezelőtt alapított magyar vízrajzi szolgálat centenáriumának tiszteletére a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Központban az érintett intézmények szakemberei háromnapos tudományos ülésszakot tartanak. A tanácskozást hétfőn nyitotta meg Varga Miklós, az Országos Vízügyi Hivatal elnökhelyettese. Utalt arra, hogy a világon a franciaor-

szágit követően Magyarországon másodikként jött létre egységes vízrajzi szolgálat. A folyamatos mérésekkel, a folyómedrek változásainak állandó megfigyelésével, egyebek között olyan nagy feladatok végrehajtását segítette, mint a Felső-Duna szabályozása, az al-dunai hajóút megnyitása vagy a Duna középső szakaszának egységes rendezése.